

SURİYE'NİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI ve ÇİN

Çin, Suriye'nin savaş sonrası yeniden yapılandırılmasında güçlü bir pozisyona sahip, oysaki denklem böyle değildi.

Geçen yıl, Suriye Hükümetinin kaderi açısından tam bir dönüm noktası olmuştur. Esad ve onun silahlı kuvvetleri, ülkenin doğusundaki DAESH tehdidini azalttı ve güneyde taarruza geçti. Bu ay da (Temmuz 2018) 2011 yılında ilk isyanın patlak verdiği Dera'nın kontrolünü geri almıştır.

Hükümet, ulusal sınırlarını geri almak konusundaki çabalarına rağmen önemli problemlerle karşı karşıya duruyor. 7 yılın geride kaldığı savaş ülkenin birçok kesimini harabeye çevirirken geride harap olmuş evler, okullar, hastaneler ve fabrikalar bırakmıştır.

Suriye yeniden yapılandırma süreci için yardıma ihtiyaç duymaktadır. En çok paraya sahip olan Batılı ülkeler rejime en az sempatiye sahip bloğu oluşturuyor. Geçen yıl, 70 ülke ve enstitü Esad rejimine destek olmaksızın Suriye'nin nasıl yeniden yapılandırılabileceğini tartışmak için Brüksel'de toplandı. Toplantıda STK'ları ve şirketleri finanse etme yolu üzerinde durulurken rejimin bundan pay almayacağını garantisini kimse ver(e)memiştir.

Buna karşılık, Şam kendisine daha çok güven besleyen kanallara ulaştı. Esad, Suriye'nin "iyi ilişkileri" olduğu Çin ve Rusya gibi ülkeleri işaret ederken, Suriye'nin Pekin büyükelçisi İmad Moustapha "Çin, Rusya ve İran askeri çatışmalar boyunca Suriye'ye oldukça destek oldu...(Onlar) Suriye'nin yeniden inşa sürecinde önemli rol oynayacaklar." dedi.

Fakat bu blok çok uyumlu bir süreci barındırmıyor. Üç devletin de birbirinden farklı rekabet ve iç piyasa şartları sürecin eş güdümlü ilerletilemeyeceğine işaret ediyor. Bu yıl, Rusya ve İran arasındaki rekabet (Suriye'nin yeniden inşası süreci hakkında) ortaya çıktı bile. Rusya ve İran, Çin'in önerebileceği teklife(yeniden yapılandırma için) yaklaşabilecek bir konumda değildir. Çin, 2 milyar dolara ek olarak geçen yıl Suriye sanayisine yatırım yapma taahhüdü vermiştir. Pekin, Çin-Arap Devletleri İşbirliği Forumu'nda Yemen, Lübnan, Ürdün ve Suriye'deki Arap bölgelerine 23 milyar dolar borç ve yardım yapacağını duyurmuştur.

Çin'in teklifi Suriye'nin yeniden yapılandırılması için gereken bütçenin karşısında devde kulak kalıyor. Şam ülkenin yeniden inşasınının 195 milyar dolara mal olacağını hesaplarken Dünya Bankası 250 milyar dolar (Suriye'nin 2010 GSYH'sinin 4 katı) bir bütçe tutacağını tahmin etmektedir.

Ayrıca, Suriye'ye taahhüt edilen 23 milyar doların nasıl aktarılacağı ise muallaklığını korumaktadır. Yeniden yapılandırma sürecinin öncesinde Suriye, Çin için petrol ve gaz üretimi yapan İran ve Körfez ülkeleri kadar ekonomik açıdan önemli değildi şimdi ise Çin için önemli bir konuma yükselmiştir.

Suriye'nin sıra dışı durumu ve belirsizlikleri ise alternatif çözümlere bir etki etmeyecektir. Belirsizliklerden biri ise henüz savaş bitmeden yeniden inşa sürecine girişmektir. Çinli firmalar Suriye koalisyonunun geri çekilmesi ve şiddetin geri dönmesi durumuyla yüz yüze kalabilir. Bu sebeple kaynaklarını daha güvenilir ve yerel anlamda daha istikrarlı olan Doha ve Dubai gibi yerlerde kullanmayı tercih edebilir.

Bir diğer önemli sorunu da Suriye hükümetinin isyanlara ve iç savaşa neden olan siyasal durumu çözüme konusundaki isteksiz tavrı oluşturmaktadır. Yakın zamanda hükümet, şikâyetleri daha da artıracak toprak mülkiyeti ve tapu teminini içeren 10 no'lu yasayı yürürlüğe sokmuştur. Yerel meclislerin müdahalesinin sınırlandırılmasının yanında mülkiyet başvurusunun iki ayla sınırlandırılmış olması 8 milyona yakın ülkesini terk etmiş insanın haklarından mahrum kalmasına yol açmıştır.

Yasa 10, savaş sonrası sürece dair verilen tavsiyeleri göz ardı ederek ortaya çıkmıştır. Dünya Bankası şiddetin şiddeti doğurduğunu ve bu çemberin kırılması için toplumsal huzurun sağlanması, sağlık, eğitim ve güvenliğin temin edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Eleştirel barış çalışmalarından akademisyen Roger Mac Ginty, benzer noktaları işaret ederek hükümetin mültecilerin geri dönüşü, güvenlik politikaları reformu ve uyum politikaları olmaksızın bir yeniden inşa sürecinin sağlanamayacağını düşünmektedir.

Çin bu tarz politik duruşlara oldukça az ilgi gösteriyor ya da Suriye hükümetini bu yönde ikna ediyor. Çin Dışişleri bakanı Wang Yi, geçen Kasım ayında Suriye'nin problemlerinin çözümü noktasında terörle mücadeleye devam ederken muhalefetle de diyalog ve müzakerenin bir siyasal uzlaşma noktasına ulaşması gerektiğini belirtmiştir. Bakan, yeniden inşanın rolü nihai anlaşmanın garantörü olmak olacağını vurgulamıştır.

Çin'in bu tavsiyesindeki esas belirsizlik ise müzakere ortaklarının kim olacağı noktasındaki belirsizlik, çünkü diyalog zemini aranacak adayların belirlenmesi bir şekilde iç işlerine müdahale olarak tanımlamaktadır. Bu aday gösteriminin Çin'in tarihi "Barışçıl Bir Arada Yaşamın 5 İlkesi"ne aykırı olacağı düşünüyor. Esad bu anlam bulanıklığından karlı çıkmak için geçen Aralık ayındaki Cenevre toplantısından önce kendi ajandası yararına mülhaza edilecek başlıkları sınırlandırmıştır. Anayasal süreci ve yenilenmesi istenen başkanlık seçimleri başlıklarını reddetti. Askeri başarılarından önce de agresif olan Esad artık daha da agresif olmuştur.

Suriye Hükümetinin şu anki güçlü duruşuna rağmen Çin yatırımlarına duyduğu ihtiyaç bariz bir şekilde görünmektedir. Çin'in savaş sonrası Suriye'nin geleceği hususunda güçlü pozisyonu daha önce hiç olmadığı kadar kendisini hissettirecektir. Lakin Çin bu nüfuzunu kullanmadığı takdirde Suriye'nin geleceğindeki belirsizlikler etkisini sürdürecektir. Güvensizlik ve belirsizlik devam ederse yeniden inşa süreci sekteye uğrayabilir ve bu durumda Pekin'in yeniden yapılanma sürecine katılımını da zora sokabilir.

Yazar: Guy Burton

Çeviri: Doğukan Doğu

Kaynak: <https://thediplomat.com/2018/07/china-and-the-reconstruction-of-syria/>

(<https://thediplomat.com/2018/07/china-and-the-reconstruction-of-syria/>)

"China and the Reconstruction of Syria" orijinal başlığıyla 28 Temmuz 2018'de The Diplomat internet sitesinde yayınlanmıştır. Yazar Guy Burton, Dubai'deki Mohammed Bin Rashid Üniversitesinde yardımcı doçenttir. Araştırma alanları, Ortadoğu'da uluslararası ilişkiler ve yeni güçlerin etkisidir.